

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadienis priedas

2002 m. spalio 5 d.

Nr. 192 (32)

Saturday supplement October 5, 2002

No. 192 (32)

Tautiškumas ir pilietiškumas — Lietuvos ateities laidas

Benas Urbutis

Šių metų liepos 31 — rugpjūčio 4 d. Marijampolėje vyko tradicinė I laisvės fondo studijų savaitė Lietuvoje. Tai jau vienuoliktą kartą surengta I laisvės fondo lietuviškai kultūrai ugdyti Lietuvos filialo konferencija, kurią lydi kultūriniai ir pramoginiai renginiai — ekskursijos, vakaronės, koncertai. Pernykštė studijų savaitė, vykusi Trakuose, buvo jubiliejinė, išryškinusi tokių savišvietų svarbą ir naudą Lietuvos visuomenei. Ji parodė, kad I laisvės fondo Lietuvos filialas yra pakankamai gyvybingas įtraukti vis naujas visuomenės grupes į Lietuvos ir užsienio lietuvių aktualijų problemų svarstymą. Mat tokios Studijų savaitės kasmet vyksta vis kitose regionuose, supažindindamos su I laisvės fondo, t.y. lietuvių fronto būčiuoliu, idėjomis, tuo patiu atšviežindamos ir I laisvės fondo veiklą.

Siemtinė Studijų savaitė Marijampolėje buvo skirta temai „Tautiškumo ir pilietiško balanso demokratijoje Lietuvos valstybėje“. Visi pranešėjai įvairiais aspektais — istoriniu, politiniu, kultūrinu — analizavo nepriklausomos Lietuvos gyvenimo dvylikos metų patirtį, aiškindami, kas jau padaryta ir ką būtina reikia padaryti, Lietuvai įžengus į XXI amžių ir integruojantis į Vakarų gynybines, politines bei ekonomines struktūras — NATO ir Europos Sąjungą.

Atidarant Studijų savaitę, dalyvavo ir Marijampolės apskrities bei savivaldybės vadovai, buvo perskaitytas Lietuvos prezidento Valdo Adamkaus sveikinimas, kuriame išreikšta viltis, jog I laisvės fondas ir toliau aktyviai plėtos demokratijos idėjas bei dalyvauja Lietuvos valstybės kūryboje. Kalbėjo, apibūdindami fondo uždavinius ir veiklos barus, I laisvės fondo pirmininkai — dr. Kazys Ambrozaitis ir advokatas iš Kauno Jonas Kairevičius. Invokaciją jautriai pravedė jaunas Marijampolės kunigas dr. Rimas Skinkaitis.

Pirmąją Studijų savaitės dieną pilnutėlė salė marijampolietį ir svečių, suvažiavusių iš užjūrio, iš Vilniaus ir Kauno, klausėsi turiningų poeto, Nacionalinės premijos laureato Marcelijaus Martinaitis bei Lietuvos dailės muziejaus direktoriaus Romualdo Budrio pranešimų. M. Martinaitis ir po jo kalbėjęs Vilniaus universiteto dėstytojas Vygas Čaplikas aptarė regioninės kultūros vaidmenį, akcentuodami, kad tik per regionus, o ne vadovaujami iš centro, galim išlaikyti savo tautinę tapatybę ir savitumą. Tam palanki Europos Sąjungos politika ir finansinė parama.

Prieš prasidedant antrajai temai apie regioninę spaudą ir knygų leidybą, buvo pristatyta menotyros daktarės Gražinos Martinaitienės knyga apie Užnemunės grafus Butlerius, kurių viena — grafinė Pranciška Butlerienė fundavo marijonų vienuolyno įkūrimą ir davė pradžia Marijampolės (Starapolės) miestui.

Iš diskusijos apie regioninę spaudą buvo laukta daugiau, nes tai labai aktuali šiam metu tema, kadangi didžioji Vilniaus ir Kauno spauda, pažeista bulvarizmo ir komerciškumo, neatlieka visuomenės konsoliduojančio vaidmens. Diskusija neįsisiūbavo, o iš kalbėjusių aiškėjo, kad ir vietos laikraščiai, pasak *Suvalkiečio* žurnalistas, turi balansuoti tarp prokuroro ir savo žurnalistinių tyrimų, nes bylomis dėl garbės ir orumo „pažeidimų“ užvertiami vietiniai teismai.

Labai svarus buvo prof. Broniaus Kuzmicko pranešimas apie tautiškumą ir europietišumą, t.y. tema, kuri šiandien labai jaudina euroskeptikus. Ir ne tik juos. Kaip neiširti didelių tautų „katilė“, atsispirti kosmopolitizmui ir globalizmui, smarkiomis bangomis plūstantiems per masinę kultūrą ir ekonomiką? Prof. B. Kuzmickui, aptarusiam posą vietinės visuomenės psichologinius ir socialinius bruožus, kurie verčia abejoti lietuvių tautine ištverme, tarsi papiestaro antrasis pranešėjas, daktaras Petras Kisielius, kurį pažįsta, vertina ir myli abi — priekario ir pokario — emigracijos bangos, nes jis yra tėvyninių gydytojas, rėmėjas ir guodėjas. Jo pranešimas „Kaip išlaikyti tautinę tapatybę daugiakultūrinėje aplinkoje“ paliudijo, kokios kultūriškai gyvybingos buvo ir tebėra priekario ir pokario išievių kartos, nenuleidusios rankų ištisus dešimtmečius.

Klaustytojus sužavėjo jautrus ambasadorius Vytautas A. Dambraus pranešimas „Nuo tautinio atgimimo iki dvasinio išsilaisvinimo“. Tema leido pranešėjui apžvelgti ilgą laikotarpį, kuriame galėjo vystytis ir tarptautinis patriotizmas, de ja, bukinamas okupacinio palikimo ir svetimų vėjų, tačiau palaikomas idealistų, kurstančių tėvynės meilės ugnį.

Patriotinę gaidą tęsė Studijų savaitės dalyvių ekskursijos daktaro Vinco Kudirkos gyvenimo vietomis. Ekskursiją vedė Natalija Manikienė, dr.

Vinco Kudirkos muziejaus K. Naumiestyje įkūrėja. Ekskursantai aplankė V. Kudirkos tėviškę ir garsiąją jo klėtelę-muziejų, taip pat Vilkaviškio katedrą, kurioje maloniai juos priėmė dekanas kun. V. Gustaitis, o V. Kudirkos muziejuje jų laukė Šakių rajono meras bei šilts muziejaus darbuotojų priėmimas. Gaila, kad jau nebuvo laiko nuvykti į Ozkabalius, dr. Jono Basanavičiaus gimtinę, bet Vilkaviškio centre aikštėje visi žavėjosi puikiu paminklu žymiamam daktarui. Paminklo autorius — vilnietis skulptorius Antanas Žukauskas.

Viena Studijų savaitės diena buvo paskirta rezistencijos Suvalkijoje temai. Rezistencija — vienas iš kertinių „I laisvės“ fondo akmenų. Istorikas Bonifacas Ulevičius, parašęs mokslinį darbą apie „Tauro“ apygardą, Marijampolėje skaitė pranešimą, kuriame atskleidė šios partizanų apygardos formavimąsi, struktūrą, vadus, ryšius su kitomis apygardomis ir užsieniu.

Poetas Marcelijus Martinaitis, skaitęs savo kūrybą I laisvės studijų savaitėje.

Jadvyga Damušienė pristatė dr. Aldonos Vasiliauskienės knygą apie prof. Praną Dovydaitį, kurio intensyvi veikla taip pat buvo rezistencija... prieš dvasinį blogį. O rašytoja Birutė Petiokaitė-Adomienė pristatė savo naujausią knygą *Likviduoti Skirmantą*. Tai pasakojimas apie partizanų vado Juozo Lukšos-Daumanto veiklą 1950-1951 metais. Kaip ir kitose savo knygose, autorė rašo aistringai, su detektyvinio stiliaus elementais, suteikdama dokumentiniam pasakojimui įtaigumo ir literatūriškumo. „Tauro“ apygardos partizanų kovas pailiustravo tą patią dieną organizuota ekskursija į „Tauro“ apygardos muziejų Marijampolėje. Beje, tai viena skoningiausių ir įtaigiausių ekspozicijų Lietuvoje apie demokratiją testus kasmet ateityje. Malonu pranešti, kad linkejai išsipildė. Mes, išieviai, vadinomės tremtiniais, norėjome parodyti savo sukurto ir išsaugoto tautinį kraitį, su neslepiaumu dėmesiu klausėmės ir ieškojome, ką tėvynėje pasilike pergyvenote ir sukūrėte už užrakintų durų. Mums sekėsi taikiai susikalbėti ir vieni kitus suprasti per tą vienuoliktą metų, nors pusė šimto metų tarpklausius, nuo pat įkūrimo

Vienai I laisvės studijų savaitės sesijai Marijampolėje vadovavo V. Vitkauskas ir redaktorė A. Zemaitytė-Petrauskienė.

K. Ambrozaitis nuotr.

dirbančiam Gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centre. Drauge su Nijole Gaškaite-Zemaitiene jis buvo vienas produktyviausių šio centro tyrėjų. Jo tyrimų objektas — represinės struktūros, malšinamos ir naikintos laisvės kovotojus. Premija paskirta už stambius veikalus — *Čekistinė kariuomenė Lietuvoje 1944-1953 metais* ir *Stribai*. Šiose knygose būsimieji istorikai ras daug vertingos medžiagos tolesniems tyrinėjimams.

Pasaulio lietuvių bendruomenės struktūrai ir veiklai skirtą pranešimą perskaitė prof. Antanas Tyla, apžvelgdamas šios organizacijos tikslus ir uždavinius. Kaip visada, originalus buvo prof. Kęstučio Skrupskelio pranešimas, šį kartą skirtas lietuvių ir žydų santykiams priekario Lietuvoje. Profesorius tyrinėjo antisemitizmo apraiškas pagal žydų karių savanorių sąjungos savaitraščio *Apžvalga* (1935-1940) tekstus. Iš jų paaiškėjo, kad to antisemitizmo kaip ir nebūta, išskyrus pavienius atvejus. Lietuvos istorinį tolerantiškumą tautinėms mažumoms pailiustravo ir Danguolės Grigolevičienės. Tautinių mažumų ir išievių departamento skyriaus vedėjos, pranešimas, kuriame ji pristatė šandieninę tautinių mažumų padėtį, tik patvirtinimą, kaip įvairių tautybių žmonės mūsų valstybėje vysto ir ugdo savo kultūrinę įvairovę.

Ateitininkų federacijos pirmininkas Vidas Abraitis vado-

vavo diskusijai, skirtai jaunimo reikalams, jaunų žmonių organizacijoms (daugiausia kalbėta apie ateitininkiją) ir aktyvumui, kuris turėtų būti sėkmingo Lietuvos integravimosi į Vakarų pasaulį laidas.

Studijų savaitė buvo užbaigta Mišiomis Sv. Vincento Pauliečio bažnyčioje ir literatūrine priespite. Aktorė Rūta Stalilionaitė skaitė Vinco Mykoliaičio-Putino poemelę „Vivos plango, mortuos voco“, M. Martinaitis eilėraščius, kurių nemažą pluoštą pasnėmė ir pats poetas. O aktorius Egidijus Stancikas perskaitė marijampolietį prozininką Vinco Ramono (iš romano *Dulkės raudonam saulėlydy*) ir Justino Sajausko kūrybos.

Atsisveikinimas su Marijampolė buvo itin šilts, palaidotas linkėjimų ir čia dar sugrįžti. Nuolatinio Studijų savaitės dalyvio akimis žvelgiant, belieka pridurti, kad I laisvės fondo idėjos gyvos bei reikalingos ir šiandienos Lietuvoje, į jas noriai įsiklauso bet kurio Lietuvos regiono žmonės, suvokdami, kad tradicinių vertybių ir naujojo gyvenimo būdo sąveika gali suteikti naujos kokybės demokratijos pamokas. Manau, kad tokį jausmą širdyje išsivežė ir mūsų svečiai užjūriečiai. Na, o studijų savaitės sekmė lėmė jos organizatorių marijampolietį ir I laisvės fondo Lietuvos filialo valdybos pirmininko Vidmanto Vitkausko entuziazmas ir jaunatviška energija.

Čia atvykstame atsigaivinti...

Atidarydamas pirmąją studijų savaitę Vilniuje 1992 m. gegužės 11 d., linkejai, kad pokalbiai ir kultūrinės diskusijos apie demokratiją testus kasmet ateityje. Malonu pranešti, kad linkejai išsipildė. Mes, išieviai, vadinomės tremtiniais, norėjome parodyti savo sukurto ir išsaugoto tautinį kraitį, su neslepiaumu dėmesiu klausėmės ir ieškojome, ką tėvynėje pasilike pergyvenote ir sukūrėte už užrakintų durų. Mums sekėsi taikiai susikalbėti ir vieni kitus suprasti per tą vienuoliktą metų, nors pusė šimto metų tarpklausius, nuo pat įkūrimo

jaučiame, kad dar daug kas neišsakyta, neišgirsta.

Šiais metais pasirinkome irgi labai aktualią temą „Tautiškumo ir pilietiško balansas Lietuvos Respublikoje“. Tema ir visi kiti susiję klausimai yra laiko padiktuoti, visomis jėgomis veržiamės į Europos Sąjungą ir NATO. Ta kryptimi einant, svarbu susiorientuoti, kiek laimime ir ką prarandame, jeigu taptume Europos piliečiais. Per tą laisvės dešimtmetį sužinojome ir pamatėme, kaip žiauriai Lietuva ir jos žmonės ilgą okupacijos metu tapo apipletėti, ir kad, pagal J. Tumelį, mūsų tau-

tinės relikvijos bei istoriniai kultūros dokumentai išvežti. Žavėjomės laisvės kovų ir tremties kantių išmėgintais tautiečiais, kurie su entuziazmu stojo kurti naujos sovietinės Lietuvos, bet patyrėme ir liūdesio, pastebėdami, kad okupacijų rūkas dar neišsklaidytas, kad nuo žymios dalies tautiečių okupacijos auklėjimas nuslepo tikrąją Lietuvos istoriją ir pakeitė tautinę savimonę. Atsirado dar didesnis noras abipusiai pasidalinti mintimis ir patyrimu, stebint Lietuvą atsistojant ant savų kojų.

Organizuotai šis studijų būrelis aplankė Klaipėdos kraštą, Žemaitiją, Aukštaitiją, Dzūkiją, Kauną ir Vilnių. Į Suvalkiją atvykome pirmą kartą. Save laikau žemaičiu. Žmona gimusi Kybartuose. Kai jos paklausiu, ar Kybartai priklauso Suvalkijai, ji atsako, kad Kybartai priklauso tikrai Lietuvai. Bekeliaudami vėžėmės su savimi „Pilnutinės demokratijos“ idėją ir net programos pagrindus, kuriuos, būdami ilgoje tremtyje, išgalvojome, besvajodami apie mūsų Lietuvos ateitį, jeigu Dievas lems mums ten kada nors sugrįžti. Pranešimams ir diskusijoms keitėmės temas ir vietoves, kad labiau pažintume žmones ir prisiliestume prie Lietuvos žemės, kuria vaikščioti mums ilgą laiką buvo uždrausta. Pirmoji studijų savaitė įvyko 1992 m. Vilniuje ir Nidoje. Dar prieš tai susitarėme, kad lektorius ar paskaitininkus kviesime iš Lietuvos bei užsienio lygumų. Laikui bėgant, iš užsienio kvietimus mazinome, iš Lietuvos didinome. Nežinau, ką patyrėte iš mūsų, bet mes daug iš jų išmokome, čia atvykstame atsigaivinti ir kurti savo ateities Lietuvos viziją. Žemaitija mums liko vysk. A. Vaičiaus, min. pirm. Vagnoriaus ir Raitučių miškelio žemė. Aukštaitija lieka atmintyje su savo ežerais, piliakalniais ir dvarų liecikanomis, iš ten išsivežėme didelį nerimą dėl perrašomos Lietuvos istorijos, dėl trapios valdžios ir jos mažo dėmesio Lietuvos laisvės kovotojams. Džukijos dainos, žmonių nuosirdumas ir jų didelė pagarba laisvės kovotojams ir jų būnkeriams bei dėmesys Lietuvos didingai praečiai mus irgi žavėjo.

Nuo šių mūsų studijų dienų gal padarysime išvadas, ar vėliau toliau panašius pokalbius tęsti, nes jau pakankamai susipažinome. Jau visi džiaugiamės demokratija, artėja laisvi rinkimai. Prieš keletą metų pastebėjome, kad Lietuvai reikia politikos kultūros, kad kultūringu būdu

visuomenė ir rinktoji valdžia spręstų išskylančias problemas, kaip mus perspėjo prof. V. Vardys — Oklahoma u-teto politologijos dekanas. Atidžiai domimės švietimo reformomis ir stebimės, kaip silpnai ugdomas tautiškumas. Besinaudodami laisvės vaisiais, nepamirškime tinkamai įvertinti laisvės kovotojų gyvybės aukos Lietuvai, nes tai mūsų vertingiausia istorinė investicija, iš ten semiamės idealizmo ir jėgų dirbti Lietuvai. Prieš dvejus metus prof. A. Tyla mus informavo, kad 1949 m. Grinkiškio seniūnijoje Mišnių kaime vyko visos Lietuvos partizanų vadų suvažiavimas ir buvo įsteigtas Laisvės kovų sąjūdis, ir kad į tokią istorinę vietą niekad nebuvo atvežta jokia moksleivių ekskursija. Daugeliui kilo klausimas, ar tai valstybė saugoja jaunimą nuo svarbios istorijos? Praeitais metais išvykome iš Trakų su atviru klausimu, ar Lietuva tikrai yra laisva? Laisvas demokratinis Seimas balsų absoliučia dauguma nutarė pripažinti valstybiniu aktu, kad tautos vardu sukilėliai 1941 m. birželio 23 paskelbė nepriklausomybę, bet pašalinės jėgos privertė ją įstatymą atšaukti. Mums tenka domėtis ir ekonomija, ja rūpinasi ir visas kultūringas pasaulis. Jos bendrą modelį kuriant, remtis ne šia diena, bet diskutuoti su į ateitį pakeltu žvilgsniu ir socialinio teisingumo pagrindais. Šiandien labai aktualios ir jaunimo auklėjimo temos. Esame dėkingi vyskupams Vaiciui, Tamkevičiui ir Kauneckui, kurie praeityje mūsų diskusijose mus informavo apie jaunimą ir pateikė savo patarimus. Beveik kiekvienose mūsų studijų savaitėse dalyvavo prof. V. Landsbergis ir informavo apie tautines bei valstybines problemas ir mums kėlė tautinę savimonę. Savo sveikinimais ir asmeniniu atsilankymu LR prezidentas Valdas Adamkus mus skatino ir teigiamai vertino už tautinių vertybių puoselėjimą ir diegiamas demokratijos idėjas. Trumpai apibreziant, esame atvira, registruota kultūrinė, ne pelno siekianti organizacija, besirūpinanti pilnutinės demokratijos idėjomis ir raginanti visuomenę veikti krikščioniškos moralės pagrindais. Jos Lietuvos filialas jau skaičiuoja kelis šimtus nuolatinių dalyvių. Centras yra Čikagoje, praeitais metais Vilniuje ir Trakuose šventėme jos 40 m. jubiliejų, išleisdome per 40 svarbių knygų ir studijų, daugumą tuo metu, kai pas jus nebuvo laisvės.

Kazys G. Ambrozaitis

Šio šeštadienio priedo puslapiuose

Sėkminga ir kūrybinga I laisvės fondo studijų savaitė Marijampolėje (1 psl.)

Ignotas Domeika Čileje ir Lietuvoje: užsienyje dirba daug talentingų lietuvių mokslininkų; M. Rubackytė koncertuoja JAV-se (2 psl.)

Dail. Janina Monkutė Marks įamžino savo kūrybą ne tik muziejuje, bet ir knygoje; disertacija apie Julijų Kaupą (3 psl.)

Neišdildomi Lietuvos Vilties Prezidento pėdsakai tėvynėje (4 psl.)

Dienovidžio redaktorė Aldona Zemaitytė-Petrauskienė šios savaitės I laisvės studijų savaitėje.

Domeiko miestelis Čilėje.

V. Vitkausko nuotrauka.

Ivertintas ir Čilėje, ir Lietuvoje

Lietuva mini Vilniaus universiteto auklėtinio, pasaulinį pripažinimą pelniusio mokslininko mineralogo, geologo, etnologo Ignato Domeikos 200-ąsias gimimo metines. Gimęs 1802 m. Lietuvos didžiosios Kunigaikštystės žemėse, netoli Naugarduko (dabar Baltarusijos teritorija), Vilniaus universitete įgijęs magistro mokslo laipsnį, už dalyvavimą slaptoje Filomatų draugijoje, o taip pat 1830-1831 m. sukilime, I. Domeika buvo priverstas palikti tėvynę, emigruoti į užsienį. Atvykęs į Paryžių, mokėsi Kalnakasybos mokykloje (Ecole des Mines). Ją baigęs išvyko į Čilę. Budamas La Serenos kalnakasybos mokyklos profesoriumi, vėliau — rektoriumi, I. Domeika pasiaukojamai dirbo šios šalies ir viso mineralogijos bei geologijos mokslų labui. Čilėje jis įkūrė meteorologinių stotijų tinklą, sudarė ir paskelbė pirmąją šios valstybės geologinį žemėlapi, remdamasis Lietuvos pavyzdžiu, parengė projektą, pagal kurį buvo pertvarkyta Čilės mokytojų sistema. O kiek I. Domeika Čilėje atrado rūdų telkinių, mineralų ir kitų naudingų iškasenų!

Apie visa tai kalbėjo Vilniaus universiteto dėstytojas, geologas G. Motuza, žinomas keliautojas — alpinistas V. Vitkauskas, kiti šiemet surengtos lietuvių inteligentų ekspedicijos Čilėje „Ignato Domeikos takais“ dalyviai, atidarant šio žymaus mokslo vyro gimimo 200 metų sukaktį skirtą parodą Vilniuje, Gedimino kalno papėdėje veikiančiame Lietuvos Nacionaliniame muziejuje. Kalbėjusieji apgailestavo, kad dar ir šiandien tėvynainiai mažai žino apie I. Domeiką bei jo nuopelnus, kad pirmiausia apie tai išgirdo Amerika ir Europa. Iš dalies tai galima paaiskinti: Lietuvoje I. Domeika praleido tik 29 metus, o Čilėje — 46-erius. Bet jis niekuomet neužmiršo savo šaknų. Buvo prisiminti I. Domeikos žodžiai, pasakyti 1849 metais, kai jam buvo suteikta Čilės pilietybė: „Aš jau niekuomet nesugebėsiu pakeisti savo pilietybės, bet Dievas man suteikia vilties, kad, nesvarbu kur — ar tai būtų Koldijera, ar Paneriai — mirsiu lietuvis“.

Nors šioje Pietų Amerikos šalyje mokslininkas išgyveno ilgai, mirė 1889 metais, bet atidarant parodą ekspedicijos „Ignato Domeikos takais“ da-

Ignas Domeika. Medalis. Dail. Veneco, 1885 m.

lyviai kalbėjo, kad tarp maždaug 200 dabar Čilėje gyvenančių jo giminės atžalų, jie sutiko nemažai tokių, kurie dar žino daug lietuviškų žodžių, didžiuojasi savo lietuviška kilme, domisi jų prosenelių gimtuoju kraštu — Lietuva! Beje, dalį I. Domeikos vaikaitių, kitų tos giminės narių nuotraukų aptiksim ir parodos ekspozicijose — ekspedicijos dalyvis alpinistas ir geras fotografas V. Vitkauskas Čilėje nufotografavo ir parodoje eksponuoja daug vaizdingų nuotraukų iš Čilės vietovių, susijusių su I. Domeikos gyvenimu bei veikla. Čilė gerbia šiai šaliai daug nusipelnusio lietuvių mokslininko šviesų atminimą. Jo vardas įamžintas geografiniuose vietovių, gatvių mokslo centrų pavadinimuose. Andų kalnų grandinėje rasime mokslin-

ko vardu pavadintą kalnagūbrį „Coldillera de Domeiko“, Antofagastos provincijoje mokslininko vardu pavadintą kalnakasių miestelį „Domeiko“. Yra taip pat uostas „Puerto de Domeiko“. Ignato Domeikos vardu pavadinta salė, įrengta Čilės universitete Santiago, o La Serenos universitete — jo vardo geologijos muziejus. Sostinės kapinėse prie jo kapo pastatytas išpuilingas I. Domeikos paminklas. Visa tai šiemetinės ekspedicijos metu V. Vitkauskas nufotografavo, o su tomis nuotraukomis gali susipažinti muziejaus lankytojai.

Beje, parodos ekspozicijose yra ir daug kitokių eksponatų, kurių nemažą dalį iš Čilės pargabeno minėtos ekspedicijos dalyviai. Štai I. Domeikos atrastas retas mineralas, pavadintas jo vardu — domeikitas. Tarp gausių mineralogijos eksponatų taip pat yra I. Domeikos Čilėje, Andocolloje, atastos auksinės rūdos, amalgavimo būdu gauto auksa pavyzdžiai. Parodoje eksponuojama ir daugybė kitų I. Domeikos atrastų mineralų, uolienų, rūdų pavyzdžių.

Geologas G. Motuza lankytojams pasakojo, kad, iš Prancūzijos parsisiusdines įrangos, I. Domeika Čilėje įrengė cheminės analizės laboratoriją, kurioje jis tyrinėjo įvairias

rūdas iš aplinkinių kasyklų, nustatinėjo jų kokybę — vertingų mineralų kiekį ir mineralinę sudėtį. Už Čilės mineralų rinkinį 1867 m. I. Domeika pelnė tarptautinės parodos Paryžiuje aukso medalį.

Iš parodos eksponatų matyti, kad I. Domeika Čilėje paliko daug kitų ryškių pėdsakų. Tai ne tik jo atrasti ir surinkti gausūs mineralai, uolienos, naudingųjų iškasenų telkiniai, bet ir jo moksliniai straipsniai, veikalai, mineraloginių tyrimų metodikos ir kiti leidiniai. Pasak jo darbų tyrinėtojo G. Motuzos, išskirtinė buvo I. Domeikos ekspedicija į Araukaniją, esančią Pietus nuo Santiago. Čia jis susidomėjo vietiniais gyventojais — indėnais arankais, jų gyvenimu, buitimi, etnologija, papročiais, pasauležiūra. Vos grįžęs, savo įspūdžius ir stebėjimus I. Domeika išdėstė knygoje *Araukanija ir jos gyventojai*, kuri išspanų kalba pasirodė dar tais patiais 1845 metais. Parodoje yra lenkiškas šios knygos variantas, beje, 1860 m. išleistas Vilniuje, žinomo to meto spaustuvininio J. Zavadskio spaustuvelyje.

Dalį savo darbų I. Domeika skyrė savo gimtajam kraštui Lietuvai, o taip pat Lenkijai. Tarp parodos eksponatų — I. Domeikos sudarytas Lietuvos ir Lenkijos hidrografinis žemėlapis, 1850 m. išleistas Paryžiuje.

Beje, parodoje netrūksta eksponatų ir iš I. Domeikos kelio į mokslą pradžios — studijų Vilniaus universitete laikotarpio. Tai tų laikų Vilniaus bei jo apylinkių, studentų pamėgtų pasivaikščiųjų ir susibūrimų vietų vaizdai, didžiausią įtaką būsimajam mokslininkui dariusių Vilniaus universiteto profesorių, artimiausių bendramokslų ir bičiulių portretai, tarp kurių — I. Domeikos artimo draugo poeto Adomo Mickevičiaus atvaizdas. Eksponuojami taip pat įvairūs, I. Domeikos veiklą liudijantys dokumentai — egzaminų metu pateiktų klausimų ir atsakymų į juos rankraščiai, o taip pat jo laišku originalai. Yra slapuose studentų draugijų susirinkimuose skaitytų referatų, carinės Rusijos administracijos suimti Filomatų draugijos narių apklausos dokumentai. Pasak istorikės R. Griškaitės, visą savo gyvenimą I. Domeika buvo ištikimas filomatų idealams — tarnauti mokslui ir visuomenei. Iki pat savo gyvenimo pabaigos jis buvo veiksmo žmogus, darbštumo, garbės ir nesavanaudiškumo pavyzdys.

Su savo žiniomis ir sugėbėjimais I. Domeika būtų galėjęs kuo ramiausiai prekiauti Čilės mineralais ir kitomis iškasenomis su žymiausiomis užsienio firmomis, ir būtų uždirbęs nepalyginamai daugiau, negu Čilės universiteto rektorius. Tačiau I. Domeika niekuomet nepraturtėjo. Liko tiesiog filomatas — pasišventęs mokslui ir švietimui.

Atidarant parodą, geologas G. Matuza apgailestavo, kad Lietuvoje dar per mažai rašoma apie I. Domeiką, menkai garsinamas jo vardas ir darbai. Lenkai, siekdami susidaryti įvaizdį apie I. Domeiką, kaip jų tautos atstovą, jį garsina kur kas daugiau negu lietuviai. Tiesa, susigriebta dabar, minint I. Domeikos gimimo 200 metų sukaktuves. Nacionaliniame muziejuje ne tik surengta plati paroda, bet ir išleistas svarus leidinys *Ignas Domeika Lietuvai, Prancūzijai, Čilei*. Vilniaus universitete rugsėjo mėnesyje vyko tarptautinė mokslinė konferencija „Ignato Domeikos gy-

Turime daug pasaulinio lygio mokslininkų

JAV LB Krašto valdybos vicepirmininkas mokslo reikalams dr. Stasys Bačkaitis, skaitydamas atskaitinį pranešimą JAV LB XVI Tarybos III sesijoje, tarp kitų nuveiktų darbų paminėjo, kad š. m. balandžio 21–26 d. JAV lankėsi 7 pagrindinių Lietuvos mokslinių institutų delegacija, vadovaujama Švietimo ministerijos mokslo departamento dir. dr. A. Žalio. Vizito iniciatorius buvo dr. S. Bačkaitis, koordinavo LR ambasada Vašingtone ir LR Švietimo ministerija. Vizito tikslas — susipažinti su JAV mokslo institucijomis, iširti bendradarbiavimo galimybes. Vašingtone buvo lankytasi National Institute of Standards and Technologies laboratorijose ir tartasi su jų vadovais. Dvi dienos praleista San Antonio, Texas, garbėsiam Southwest Research institute. Šiuo vizitu buvo gana plačiai atidarytos durys Lietuvos mokslininkams į abu institutus rengti bendrus projektus ir lankytis juose mokslininkams iš Lietuvos vizitacijų teisėmis. Šio vizito vienas iš rezultatų buvo birželio mėn. pasirašytas LR Švietimo ir mokslo ministerijos bei Southwest Research instituto skėtinio bendradarbiavimo susitarimas, kuris įgalina pradėti dalintis ne tik mokslo žiniomis, bet ir laboratorijų įranga.

Kaip vieną iš JAV LB ateities renginių dr. S. Bačkaitis minėjo Mokslo bei kūrystės simpoziumą, numatytą 2003 m. gegužės mėn. Pasaulio lietuvių centre Lemonte. Po JAV LB Krašto valdybos vicepirmininko mokslo reikalams dr.

Stasio Bačkaičio pranešimo kreipėmės į jį, prašydami plačiau pakomentuoti vykstantį pasirošimą simpoziumui.

— Mes jau sudarėme tvirtą grupę organizatorių, parinkome organizacinio komiteto pirmininkus. Vienas pagrindinių komiteto pirmininkų yra čia, Amerikoje, tai Marius Naris, kiti du kooprmininkai

venimas, darbai ir indėlis į mokslą“. Konferencijoje išklaudyta arti 30 pranešimų ne tik iš Lietuvos, bet ir iš Čilės, JAV, Australijos, Prancūzijos, Lenkijos ir Baltarusijos atvykusių mokslininkų. Beje, šioje konferencijoje pranešimą apie I. Domeikos gyvenimą ir veiklą skaitė mūsų tautietis iš užjūrio — New Yorko technikos universiteto dėstytojas Romualdas Švedrys.

— Esu augeš Pietų Amerikoje, todėl man lengviau suvokti Domeikos gyvenimą ir veiklą Čilėje, — sakė R. Švedrys.

Konferencijos dalyviai dalyvavo ekskursijoje I. Domeikos gimimo ir jaunystės vietomis — Naugarduko ir Lydos rajonuose. Vilniuje, Aušros Vartų gatvėje, prie buvusio Bazilijonų vienuolyno, kur I. Domeika buvo kalinamas kartu su kitais filomatais, atidengta jo atminimo lenta, Lietuvos paštas išleido ženklintą atvir laišką, skirtą I. Domeikos 200-osioms gimimo metinėms. Lietuvos televizijoje sukurtas ir parodytas dokumentinis filmas „Ignas Domeikos pėdomis. Čilė — 2002“. Paroda „Ignas Domeika ir Vilniaus universitetas“ buvo atidaryta UNESCO būstinėje Paryžiuje.

Algimantas A. Naujokaitis

yra Lietuvoje — dr. Vygintas Gontis, Mokslininkų sąjungos pirmininkas, ir Kauno technologijos universiteto rektorius prof. habil. dr. Ramutis Bansevicius. Su jais užmezgta ryšys. Parenkami sekcijų pirmininkai, kurie suburs pasikaitininkus. Sekcijų vadovai kvies prelegentus iš savo aplinkos, nes kiekvienas vadovas bus tam tikros rūšies ekspertas. Apie tai bus plačiai paskelbta ir išiešijoms, ir Lietuvos mokslinėje spaudoje, internete: JAV LB ir kt. tinklalapiuose.

— Kokios dalyvavimo sąlygos?

— Kiekvieno dalyvio atsakomybė yra pasirūpinti kelione ir apsigyjamu Čikagoje. Organizatoriai bandys surasti patį patį ekonomiškiausią apsigyjamą sąlygas. Kaip su prantu, Mokslininkų sąjungos pirmininkas Lietuvoje V. Gontis jau yra susirijęs su Švietimo ir mokslo ministerija, prašydamas paremti Lietuvos grupės kelionę. Kiek lėšų bus skirta, priklausys Lietuvos delegacijos narių skaičiui. Žinoma, atvažiuos ir tokių, kurie patys apsimokės išlaidas.

— Kiek planuojate dalyvių?

— Manysčiau, kad iš Lietuvos bus 40–60 žmonių, iš užsienio lauktume kokios šimtinės. Vakaruose yra nemažai trečiojo bangos mokslininkų, kurie labai domisi šita veikla. Turiu jau apie 40–50 žmonių, kurie jau pareiškė norą dalyvauti. Esu gavęs prašymų iš Olandijos, Švedijos, Vokietijos, Australijos.

— Kokių sričių tai mokslininkai?

— Yra daug gan aukštos kvalifikacijos žmonių iš medicinos (neurologijos ir kt.), biochemijos, chemijos ir kitų pažangių mokslo sričių.

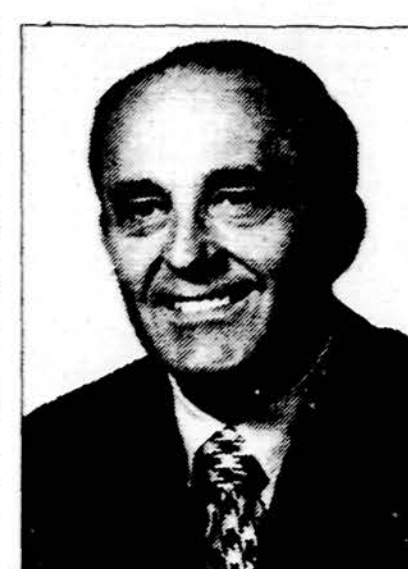
— Ar sutinkate su mintimi, kad iš Lietuvos išvažiuoja geriausi protai?

— Būtų sunku pasakyti, kaip tą dalyką pamatuoti, bet tie, kurie yra atvažiavę ir kuriuos aš pažįstu, yra stebėtinai geri mokslininkai. Keli — pasaulinio lygio.

— Tai jauni žmonės?

— Taip, jauni.

— Ar jie Amerikos visuomenėje užima vietą pagal savo talentą? Girdėti, kad kartais Lietuvoje buvęs perspektyvus mokslin-

Dr. Stasys Bačkaitis.

kas čia dirba eiliniu kompiuterininku.

— Duosiu vieną pavyzdį: Arizonos universitete dirba dr. Kaciauskas, jis tyrinėja žmogaus smegenų veiklą. Baigęs doktorantūrą jį pasamdė Californijos universitetas ir tuojau pat perviliojo Virginia vienas iš universitetų, jam suteikęs pusės mln. vertės laboratoriją. Tokių atvejų, kad jaunas žmogus turėtų tokias darbo sąlygas — pusės mln. dol. biudžetą — labai retai pasitaiko.

— Ar Mokslo ir kūrybos simpoziume nežadate kokių naujovių?

— Nauja gal bus tai, kad daugiau bus visuomenei skirtų — įdomesnių sesijų, pvz., apie muziką, dailę, Mažosios Lietuvos problemas ir kt.

— Norėtume daugiau sužinoti ir apie Jus.

— Dirbu JAV Transporto ministerijoje Vašingtone, biomechanikos srityje, jau 33 metai. Turiu 3 dukras ir žmoną. Dukros pasirinko vadybininkų specialybę. Del to turėjau progos artimiau susipažinti su šia sritimi. Kai 1990 m. lankiausi Kaune, Technologijos universitete, kur tuo metu buvo pradėtas organizuoti administravimo fakultetas, pamaciau, kad jis buvo sudaromas iš mergaičių, ruošiamų dirbti sekretorėmis. Kodėl joms nedavus platesnio išsilavinimo? — pagalvojau ir grįžęs Amerikon sudariau patariamąją tarybą ir pradėjom KTU kurti tikrą verslo administravimo fakultetą. Jis išsivystė į labai pažangų fakultetą. Baigę jį jauni žmonės neturi bėdos Lietuvoje rasti darbo. Dėkojame už pokalbį.

Audronė V. Škiudaitė

M. Rubackytė vėl koncertuoja Amerikoje

Paryžiuje gyvenanti iškiliųjų lietuvių pianistė Mūza Rubackytė kviečiama koncertuoti į daugelį užsienio kraštų, įskaitant JAV. Pernai ji atliko tris sėkmingus koncertus

su Nashville, North Carolina ir Canton simfoniniais orkestrais. Š. m. spalio 5 d. su Virginijos valstijos (Norfolk) simfoniniu orkestru atliks Liszt Pirmąjį koncertą fortepijonui.

Rugsėjo 28 d. Nacionalinėje filharmonijoje koncertavo pianistė Mūza Rubackytė. Kartu su Lietuvos Nacionaliniu simfoniniu orkestru, diriguojamu Stefan Lano iš Šveicarijos, M. Rubackytė atliko F. Liszt Pirmąjį koncertą fortepijonui ir orkestrui. Michailo Raštovskio (Elta) nuotraukoje: dirigentas Stefan Lano ir pianistė Mūza Rubackytė.

La Serenos universiteto (Čilė) Ignato Domeikos vardo geologijos muziejuje. V. Vitkausko nuotr.

Tarsi sugrižę paukščiai

Dail. Janina Monkutė Marks su „Baltų lanku“ išleista savo knyga. Jono Kuprio nuotrauka.

I Kauno M. Žilinsko paveikslų galeriją atvežusi savo kūrybą, dailininkė iš JAV Janina Monkutė Marks nustebino ne tik įvairiais tapybos ir tekstilės darbais, neįprastomis lietuvių akiai kompozicijomis, dekoratyviais spalvų deriniais, bet ir tokios gausios ekspozicijos pristatymu. „Tai mano viso gyvenimo trūsas, — paaiškino dailininkė. — O kiek dar jų nerodau!“ Beje, su J. Monkutės Marks kuriniais mūsų tautiečiai gali susipažinti ir Kėdainiuose įkurtoje galerijoje, kur nuo 2001 m. spalio 20 d. restauruotose krašto muziejaus patalpose eksponuojami autorės dovanojami tapybos, grafikos ir tekstilės darbai.

Radviliškyje 1923 m. gimusi J. Monkutė Marks mokėsi Pagėgiuose ir Kėdainiuose, Kaune baigė gimnaziją, lankė Valstybės teatro studiją. 1944 m. išvykusi į Austriją, Innsbruko universitete studijavo archeologiją, meno istoriją. Emigracijos keliai vėliau nuvingiavo į Freiburgą, kur V. K. Jonyno įkurtoje meno mokykloje (Ecole des Arts et Metiers) pas Anastaziją ir Antaną Tamošaičius sėmėsi kilimų audimo techniką patirties. To-

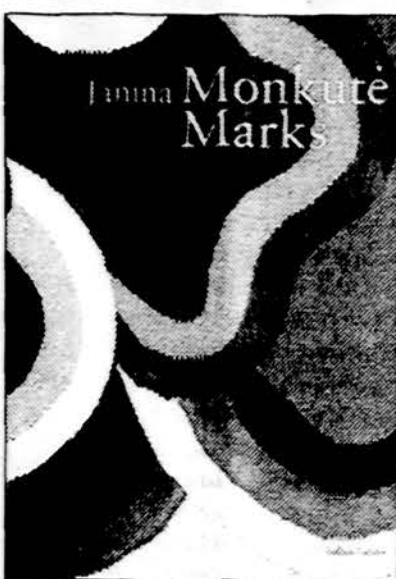
li nuo tėvynės įsikūrusi, mokykla buvo išskirtinis kultūros židinys, plėtojantis Kauno meno mokyklos ir Taikomojo dailės instituto mokymo tradicijas. Čia dėstė: V. K. Jonynas, A. Galdikas, V. Vizgirda, T. Valius, V. Kasiulis, poetas H. Nagys, estų menotyrininkas A. Rannitas. Iš netoliese esančio Paryžiaus atklysdavo naujienos apie moderniojo meno poslinkius, buvo atvežtos Matisse, Brague, Picasso, impresionistų kūrybos parodos. Aišku, daugelis lietuvių tikėjosi sugrįžti į Lietuvą arba pasilikti Europoje. Nežinomi kraštai — JAV, Kanada, Lotynų Amerikos valstybės, Australija ir traukė, ir bauginė. Ar pasiseks išlaikyti šimtmečiais formuotas savo tautos tradicijas, ar neužgoš jų vartotojiški poreikiai? „Tada mes visi svajojome pasilikti meno centre — Paryžiuje, tačiau pokario sąlygos buvo labai sunkios. Nors keletas mūsų dailininkų pasiliko Paryžiuje (Vytautas Kasiulis, Antanas Mončys, Žibuntas Mikšys), kiti emigravo į Ameriką. Jie neturėjo nė mažiausio supratimo, kad New Yorke bus liudininkai bei dalyviai didžiųjų pasikeitimų meno arenoje... Pa-

ryžius, po karo pavargęs, tylėjo. Jo mūza užmigo ir atsibudo tik 1960-1970 metais“, — sakė E. Urbaitytė pranešime, skaitytame 1988 m. Kultūros kongrese Toronte.

J. Monkutė Marks 1949 m. atvyko į JAV ir apsigyveno Čikagoje. Dailės dalykus gilino Čikagos Dailės instituto mokykloje, Hyde Parko meno centre, YMCA kolegijoje, privačiai pas C. Beutley, H. Haydon, G. Kokines, V. Petravičių ir kt. Tekstilės mokėsi pas Tamošaičius Kanadoje. Nuo 1959 m. pradėjo sistemingai dalyvauti parodose — darbus eksponavo Čikagos Meno institute, Čiurlionio galerijoje, Balzeko lietuvių kultūros muziejuje, Lietuvių dailės muziejuje Lemonte, tapo Čikagos dailininkų draugijos, auđejų gildijos, tekstilinių draugijos, Lietuvių moterų dailininkių sąjungos, Balzeko lietuvių kultūros muziejaus gildijos valdybos, Čikagos universiteto moterų tarybos nare. Apdovanojama visokeriopais gabumais, dalyvavo ir teatro veikloje, tarptautiniame teatro festivalyje 1993 m. Vilniuje.

Lietuvos žiūrovui J. Monkutės kūryba įdomi menų sąlyčio prasme. Dailininkė vaizduojamųjų menų motyvus puikiai transformuoja kiliuose, o tekstilinius dekoratyvinius elementus — tapyboje. Pasaulinio meno vyksme tokių pavyzdžių yra nemažai: R. Dufy darbavosi grafikos, monumentaliosios tapybos ir tekstilės srityse, V. Vasarely — grafiškas geometrizuotas abstrakto kompozicijas sekmingai įkūnydavo tekstilėje, Teleforo Valiaus abstrahuota grafikos ir spalvotų piešinių erdvių stilistika buvo perkelta į taikomojo pobūdžio jo darbus. Netruksta šios menų giminytės ir Lietuvos dailininkų darbuose: daugiasluoksnės meninės formos skulptūroje, grafikoje ir monumentaliojoje tapyboje apjungė A. Kmieliauskas, knygų iliustracijos ir freskos — P. Repšys, B. Žilytė, V. Gibavičius.

J. Monkutės Marks kūryba alsuoja pasaulinių kultūrų pažinimo, liaudies kūrybos tradicijų potencialo ir avangardistinių išraiškų sintezės dvasia. Nemažai tapybos darbų dailininkė sukūrė pop art stiliumi, panaudodama technologizacijos proceso suformuotą reklamę atributiką, vaizdų dekoratyvumą, pratesdama šios krypties šalininkų R. Lichtenstein, E. Warhol, R. Rauschenberger, T. Wesselmann idėjas. „Coca cola“, „Žmogus reklamai“, „Jūreivio klajonės“, „Laisvės statula“ ir kiti dailininkės darbai pasižymi plokščiu, plakatišku vaizdo traktavimu, naudojami dideli formatai, neretai — pramoniniai dažai. Pop meno stiliumi alsuoja ritmiška, kontrastingomis spalvomis žaizaruojanti kompozicija „Šeima“ — mano portretas, groteskiškos, plakatiškos, kiek ironiškos tapybos kompozicijos „Kojų saugotojas“, „Popierinės lėlės“, „Dviguba pilietybė“, „Šeima su beždžione“. Autorė nevengia netikėtų sugretinimų, socialinės kritikos, bylodama, jog šis pasaulis — netikras, popierinis, kad išorinis dekoratyvumas ir blizgesys tėra kaukė realiam gyvenimui. Panašiai mastė Lietuvoje ir Čekijoje gyvenęs bei kūręs dailininkas Romanas Sirotskis, grafikos lakštuose demaskavęs pritaikėliškumą, puikybę, eks-

Dail. Janinos Monkutės Marks knygos viršelio faktimile. Knyga gražiai išleista, didelio formato su kone tobulai perteiktomis spalvotomis dailininkės kūrinių reprodukcijomis (leidykla „Baltos lankos“), lietuvių ir anglų kalba tekstais, 250 psl. Leidinys reprezentacinis, be abejo, bus pristatytas ir Frankfurto knygų mugėje. Labai tinkantis dovanoms. Ribotas knygu kiekis yra ir *Draugo* knygynelyje.

presyvia menine kalba kovojęs prieš blogį ir neteisę. J. Monkutė Marks jaučia dekoratyvumo gelmes, jos tapyba nenukrypsta į visišką plaktiškumą ar minties seklumą. Ypač dažnai naudojamos kosmogramos, simboliniai, astraliniai semantiniai ženklai, paplitę pasaulio tautų kultūrose. Pietų Amerikos, serbų kraštų ornamentika, kvadrato ar ovalo kompozicijos struktūra, preciziška mandalos konstrukcija, lietuvių tautodailės meninė atributika, kaip dekoratyvūs elementai, prabyla ir apie nacionalinių kultūrų klotus, tradicijų ir šiuolaikinio meno samplaiką.

Tekstilės ekspozicija išsiskiria technika, medžiaga, spalvų motyvų įvairove, gebėjimu minimaliomis priemonėmis

konstruoti autorės išgyvenimų ir autentiškų prisiminimų įkvėptus meninius vaizdus, su tolyn nubėgantis laiko nuojautomis, žmogaus ir gamtos sąlyčiu, kasdieniškomis ir neeilinėmis situacijomis. Kompozicijos gana įvairios: nuo lakinės, geometrinės ornamentika paženklintos sinergetinės plokštumos iki laisvos, erdvinės, figūrinės konstrukcijos, kurioje galima apčiuopti spalvinius freskų, tapybos, grafinių elementų ir senosios tautinės kūrybos tradicijų atgarsius: „Mano miestelis“, „Direktorių susirinkimas“, „Kodėl aš negaliu skristi“, „Einam į vestuves“, „Mistinė jūra“, „Sala saulėje“, „Kaip žemėje, taip ir dangų“.

Daugelis darbų sukurti dailininkės pamėgta gobeleno technika. XX a. modernioji tekstilė, o ypač gobeleno tradicijos atgijo trečiajame ketvirtajame dešimtmetyje Vokietijoje, „Bauhauzo“ mokykloje. Šiuolaikinio gobeleno sąvokos siejamos su prancūzo J. Lurcat bei jo pasekėjų — J. P. Le-doux, M. Saint-Saens, Le Courbusier veikla. 1961 m. J. Lurcat pastangomis Lozanoje įkurtas Tarptautinis senojo ir šiuolaikinio gobeleno centras. Šiuolaikinės gobeleno vartojamos meninės išraiškos priemonės, audimo technikos, faktūros gerokai skiriasi nuo klasiškinio gobeleno. Ne tik tautinio charakterio reikėtų ieškoti ir mūsų lietuviškoje tekstilėje. Tačiau ryšys su gimtąja žeme, tėvynės tradicijų įkvėpti motyvai išlieka. Apie tai byloja ir J. Monkutės Marks daugiasluoksnė kūryba, panašiai kaip B. Stankūnienės, V. K. Jonyno, K. Žoromskio, A. Tamošaičio, K. Varnelio ir kitų užsienio lietuvių dailininkų darbai, tarsi paukščiai, sugrižę į gimtąją žemę.

Vida Mažrimienė

J. Kaupas: gyvenimas ir kūryba

Gydytojas, rašytojas, literatūros kritikas Julius Kaupas, nuo 1949 metų gyvenęs Detroito, trumpos viešnagės metu staiga mirė Čikagoje 1964.III.1, baigdamas tik 44-tuosius amžius metus (gimęs 1920.III.6, Kaune). Palaidotas Detroito priemiestyje, Southfield, MI, Holy Sepulchre kapinų kapinėse.

Itin gaudžių laidotuvių metu suvažiuavę draugai žadėjo Julius nepamiršti ir, surin-

kę jo nespausdintus kūrybos rankraščius, išleisti bent dviem ar trim tomiais (tie pažadai yra išlikę mano užrašuose). Kai ir už dešimtmecio po jo mirties dar nieko, išskyrus pinigines auksas (kurias, beje, saugojo Valdas Adamkus), su rankraščiais nebuvę padaryta, karčiai rašiau, jau irgi mirusio Algimanto Mackaus frazė pasiskolins, kad „Mirtis nebus nugalėta“ (*Naujienos*, 1974.II.15). Ačiū

Rašytojas Julius Kaupas.

Dail. Janina Monkutė Marks savo studijoje prie staklių. Iš neseniai išleistos knygos *Janina Monkutė Marks*.

Algimanto Mackaus knygų leidimo fondui, mano „pranašystė“ neišsipildė: jo vardu 1997 metais (po 33 metų nuo Juliaus mirties!) buvo išleista 700 puslapių knyga *Julius Kaupas/Raštai*. Tai buvo toli gražu ne viskas, ką Julius, vos įskaitomų „daktariškų“ brailu, parašė, bet visgi jis jau buvo prikelts iš užmaršties dulkių.

Ir štai, ne tik dar likusius gyvus amžininkus išseivijo, bet (o tai svarbiausia!) ir kultūringą Lietuvos visuomenę su Julium Kaupu supažindinti pasišovė jaunutė Vilniaus universiteto lituanistė Laimutė Tidikytė. Bene prieš porą ar daugiau metų pradėjusi kaup-ti medžiagą apie Juliaus Kaupo gyvenimą ir kūrybą, šių 2002-ųjų pavasarį darbą užbaigė daktarine disertacija. Man paprašius, ji glaudai papasakojo apie disertacijos gynoimo eigą, kad su *Draugo* skaitytojais supažindintiau. Gaila, tuo tarpu ji nieko nepasakė, kas ją Juliaus asmenybe bei jo kūryba sudomino, kada ir kaip ji medžiagą telkė, na, ir apie save. Bandysiu jai pateikti keltą klausimų, vildamasis, kad į juos bus atsakyta.

Štai iš Laimutės Tidikytės gautas pasipaskojimas.

Silta birželio 25 diena, 15 val., Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto, įsikūrusio istoriniuose Petro Vileišio rūmuose, salėje susirinko daug susidomėjusių viešu Laimutės Tidikytės daktaro disertacijos „Julius Kaupas: gyvenimas ir kūryba“ gynymu.

Gynimo posėdžiui pirmininkavo vienas doktorantūros komiteto narių — prof. habil. hum. m. dr. Juozas Girdzi-jauskas (Vilniaus universitetas). Pirmiausia žodis buvo suteiktas disertantei. Ji pristatė savo darbą, teigdama, jog ji sudaro dvi vientisos dalys. Pirmoji — skirta Juliaus Kaupo biografijai, antroji — kūrybai, t.y. pasakų, novelių bei literatūrinės kritikos, interpretacijai. Darbo pradžioje pateikiama įvadas, o pabaigoje — išvados, šaltinių ir literatūros sąrašas. Medžiaga disertacijai buvo rinkta įvairiais būdais: iš rašytojo artimųjų — žmonos Dalios Galaunytės-Kaupienės-Augūnienės, su-naus Algio Kaupo, brolio Algio Kaupo, pusseserės Modestos Kaupaitės; klases draugų — Kęstutio Čerkeliūno, Leono Narbuto bei bičiulių — Kosto Ostrausko, Alfonso Nako, Vy-

tauto Majausko, Kazio Bradūno ir daugelio kitų prisiminimų bei laiškų; archyvų — Kauno apskrities, Lietuvos centrinio valstybės, muziejų — A. ir P. Galaunių namai, Maironio lietuvių literatūros. Vienas svarbiausių šaltinių — Juliaus Kaupo *Raštai*, taip pat periodiniai leidiniai: *Žibutėlis, Kariūnas, Sūsiu, Draugas*, (II), *Naujienos* (II), *Aidai* bei *Metmenys*.

Dr. Laimutė Tidikytė.

Gynime dalyvavo doktorantūros komiteto nariai: disertacijos vadovas hum. m. dr. Rimantas Skeivys (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas), prof. akad. habil. hum. m. dr. Leonas Sauka (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas), prof. habil. hum. m. dr. Leonas Gudaitis (Vytauto Didžiojo universitetas) bei hum. m. dr. Aušra Jurgutienė (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas).

Oponentams — prof. habil. hum. m. dr. Vitui Areskai (Vilniaus universitetas) ir hum. m. dr. Daliai Kuizinienei (Vytauto Didžiojo universitetas) — tvirtai atsakė disertantė Tidikytė. Vyko įdomi diskusija. Paeiliui pasisakė komiteto nariai bei darbo vadovas išsakydamas savo pagyrimus ir pastabas, prisiminė darbo rašymą. Jie visi vieningai balsavo, kad disertantei būtų suteiktas humanitarinių mokslų daktaro laipsnis. Laimutė Tidikytė išsakyti viltį, jog, rengdama monografiją apie dr. Julij Kaupą, turės progą atsižvelgti į pastabas ir darbą patobulinti.

Džiugu, kad gynime dalyvavo viešnia iš JAV — rašytojo žmona Dalia Galaunytė-Kaupienė-Augūnienė su vyru Algium Augūnu — bei daug kitų svečių.

Talentingi lietuvių išsiviję rašytojai pamazėl sugrįžta Lietuvą.

Alfonsas Nakas

Dail. Janina Monkutė Marks. „Jūratė ir Kastytis“. 1967 m. Lino-raižinys.

Stasys Lozoraitis (kairėje) ir prof. Vytautas Landsbergis.

Sugrįžo pamokyti, kaip reikia mylėti savo tautą

Ona Voverienė

„Pradėti nuo nulio ir eiti toliau. O tikslas buvo pirmiausia išlaikyti lietuvių tautos fininę egzistenciją, jos autentišką veidą ir laukti palankių sąlygų. Nesvarbu, ar 10 metų, ar 50, ar 100 metų“ (Landsbergis V. *Pusbrolis Motiejus. Knyga apie Stasį Lozoraitį iš jo laišku ir pasisakymų*. — V., 2002. — P. 265).

Toks buvo mūsų Vilties prezidento Stasio Lozoraitio credo.

Dirbo, kiek galėdamas. Atsisakęs profesinės karjeros, gero ir spalvingo gyvenimo. Tikėjo Lietuva ir jos ateitimi, kai jau beveik niekas pasaulyje tuo nebetikėjo. Savo išmintimi, teisininko ir diplomato patirtimi liudijo pasauliui, kad Lietuva yra, kad ji gyva, prisikels, ir savo pasiaukojimu darbu to sieks visą gyvenimą. Susiklosčius palankiai politinei padėčiai, tapo vienu svarbiausių politinių veiksmų, atkuriant Lietuvos nepriklausomybę.

Šiomet Stasiui Lozoraitiui būtų sukakę 78-eri. Deja, 8 metai, kai jo jau nebėra tarp mūsų.

Sugrįžo į Lietuvą jo atminimas bronzine skulptūra prie jo tėvų buvusio namų. Sugrįžo į Lietuvą jo palaikai ir atgulę šalia tėvų Petrašiūnų Panteone.

Dabar sugrįžo jis pats — savo dvasia, savo mintimis, svajonėmis, planais, politine ir diplomatine veikla, kito didžio mūsų epochos žmogaus prof. Vytauto Landsbergio parengta knyga *Pusbrolis Motiejus. Knyga apie Stasį Lozoraitį iš jo laišku ir pasisakymų* (V., 2002). Sugrįžo, kad jau niekada nebeįsivaizduoti, kad mokyto, guostų, prabiltų ir partų, kaip reikia mylėti Lietuvą, savo tautą, kaip jai aukotis, kaip kovoti už jos laisvę ir laimę, niekada nepasiduoti, „nepasiklysti smulkmenose“.

Knygą sudaro įvadas ir 5 skyriai, žymintys S. Lozoraitio veiklos, atkuriant ir atkūrus Lietuvos nepriklausomybę svarbiausius tarpsnius: „I nepriklausomybė“, „Kovo 11-oji“, „Ištvirtinti valstybė“, „Ambasadorius“, „Prezidento rinkimai. Sudiev“. Įvade pateikiama jo biografija ir svarbiausi gyvenimo faktai.

Stasys Lozoraitis gimė 1924 m. rugpjūčio 2 d. Lietuvos diplomato Stasio Lozoraitio vyresniojo ir visuomenės veiklos Vincentos Matulaitytės-Lozoraitienės šeimoje Berlyne. 1929–1932 m. jo tėvas, S. Lozoraitis, dirbo Lietuvos pa-

Knyga apie Stasį Lozoraitį iš jo laišku ir pasisakymų

nimo.

Pirmojoje knygos dalyje „I nepriklausomybė“ ryškėja jo požiūris į Sovietų Sąjungą, kaip valstybę, kuri noriai pasirašo įvairiausias tarptautines sutartis, tarp jų ir nusi-ginklavimo bei tautų bendradarbiavimo ir žmogaus teisių, bet niekad jų nevykdė. S. Lozoraitis primena, kad ir „pačioje Lietuvoje kartais galime matyti beveik nesuprantamų faktų... daugiau pažadų, negu konkrečių teisingumo principų įgyvendinimo“. Todėl jis lengvai duodamus pažadus kvietia vertinti atsargiai.

Kai visas pasaulis, ypač amerikiečiai, džiugavo dėl M. Gorbaciovo „perestroikos“, S. Lozoraitis ramiai ir santūriai kalbėjo, jog „Gorbaciovas neatstovausias lietuvių tautai, bet tik senajai tironijai, kurios laukias sunykimas“, o lietuviams jis linkejo „atgauti mūsų tėvynės laisvę“, kur bebūtume, kur begyventume ir ką bedarytume, mūsų mintyse visad liktų gyvi, visad pirmoje vietoje bendri reikalai, visos tautos interesai, o ne individualūs, savyje užsidarę egoizmas, kuris gali atrodyti lyg ir pats saugiausias gyvenimo būdas, bet faktiškai visus atskirai, nugarbingai veda prie prazūtės“.

Turėdamas daugiau informacijos apie užsienyje veikiančius prieš Lietuvą KGB agentus, jis operatyviai išspėdavo Sąjūdžio vadovybę apie jų galimas provokacijas. Taip jis 1989 m. sausio 12 d. demaskavo Algį Klimaitį, kontaktavusį su Arvydu Juozaitiu (dabar jau žinome, kam A. Juozaitis tarnavo ir dabar tebetarnauja — O. V.), kuris Šveicarijoje atidare „Lietuvos Atgimimo“ sąskaitą ir kreipėsi į tautietius, trokštančius Lietuvos laisvės bei nepriklausomybės „remti geros valios judėjimą Lietuvoje“. S. Lozoraitio nuomone, „tai yra nepaprastai guduris avantiūristo ėjimas. Prie minėtosios sąskaitos pats Sąjūdis negalės prieiti. Jei pinigai pradės plaukti, jie bus išimtinai p. A. K. dispozicijoje“.

Su neišsenkama energija, kur tik galėjo, visomis įmanomomis priemonėmis: per spaudą, radiją, diplomatiniais kanalais, inicijuodamas įvairius susitikimus ir pasitarimus su JAV Senato ir Kongreso nariais, įvairių šalių diplomatais, jis kėlė Lietuvos okupacijos ir jos išsivadavimo iš okupacijos galimybes bylą.

1989 m. spalio 20 d. jo iniciatyva Helsinkio komisija prie JAV Kongreso surengė apklausą „nagrįsti Amerikos politinį nusistatymą nepripažinti Baltijos tautų inkorporavimo į Sovietų Sąjungą“ (Ten pat, p. 52). Komisijos apklausoje dalyvavę per 100 Kongreso narių ir žurnalistų pasisakė už Baltijos šalių nepriklausomybę ir demokratijos atkūrimą tose šalyse.

Atsiskyrus Lietuvos komunistų partijai nuo Sovietų Sąjungos, S. Lozoraitis tikėjosi, kad M. Gorbaciovas gali imtis represijų prieš Lietuvą, todėl, užbėgdamas įvykiams už akių, jis kreipėsi į JAV Valstybės departamentą, kad šis „rastų būdų išreikšti viltį, kad nei prievarta, nei jokia kita grėsmė šiuo atveju nebus panaudota“.

Visos S. Lozoraitio dienos Lietuvos nepriklausomybės išvakarėse buvo pripildytos rūpesčių ir veiksmo, įvairiausių susitikimų su žurnalistais ir valstybinių įstaigų darbuotojais Vašingtone bei Romoje, išmintingų pamokymų Lietuvių bendruomenei Amerikoje ir Sąjūdžio vadovams.

Prieš rinkimus į Aukščiausiąją Tarybą 1990 m. vasario 24 d. jis pranašiskai perspėjo: „Prieš rinkimus neturi būti jokių sandėrių su Lietuvos komunistų partija (LKP). Ilga patirtis rodo, kad komunistų partijos, kai tik pasijunta silpnos, bando sudaryti bendrus liaudies, ar nacionalinius, ar demokratinius frontus, kuriuose jos stengiasi perimti kontrolę arba bent užmaskuoti savo jėgų silpnumą. Taigi į tokias panašias kombinacijas nereikėtų eiti“.

Lietuvos komunistų partijos sekretorių, kuriame ne vienas norėtų įteikti Oskarą už jo protą ir laikyseną, jis vertino atsargiai, nes tas sekretorius „savo kalbose niekad nėra aiškus. Vieną kartą jis pasisako už mišrotą suverenumą, antrą kartą už kažkokią nepriklausomybę, kurios apimtį jis tuoj pat apriboja, jog imame 80 nuosimčių žaliavų iš Sovietų Sąjungos... Tai ar ne geriau pasirinkti naujus žmones, kurie kalba aiškiai, be suktumų“.

Jau tada Stasys Lozoraitis žinojo, kad Lietuvoje yra žmonių, kurie, ar vedami tam tikro politinio naivumo, ar net ekonominio gėlo, yra pasiruošę eiti riestauti net ir su velniu — su „raudonu velniu“.

Rinkėjus, einančius rinkti Aukščiausiosios Tarybos deputatų, jis perspėjo, kad „jau ne kartą praeityje komunistų partijos vadovybės vartoję besilygiavimą vadovus, kad suvedžiotų rinkėjus. Tai senas triukas“.

Tačiau tada... jis perspėjo, jeigu rinkimuose į Aukščiausiąją Tarybą jos pirmininku būtų išrinktas Algirdas Brazauskas ir užsienis būtų paprašytas pripažinti Lietuvos nepriklausomybę, šitokio pripažinimo niekas net ir nepriklausomai LTSR neduotų. „Žaidimas, manau, būtų dešifruotas“.

Antroje dalyje „Kovo 11-oji“ atskleidžiamas S. Lozoraitio indėlis į šį istorinį Lietuvos įvykį.

Iš Vilniaus gavęs „Deklaracijos apie Lietuvos valstybės tęstinumą“ projektą, S. Lozoraitis jį gerai įvertino, ragindamas kuo greičiau „išieiti iš okupanto primestų struktūrų ir kiek galima greičiau pakeisti jas naujomis“.

Lietuvos Nepriklausomybės Akto paskelbimo data — 1990 m. kovo 11-oji — S. Lozoraitis buvo vertinama, kaip tikslas, apie kurį jis pranešė Aukščiausiąjai Tarybai 1990 m.

kovo 10 d. 23.04 val. O Lietuvoje jau aušo Kovo 11-osios rytas.

Paskelbus Lietuvos Nepriklausomybės Aktą, S. Lozoraitis jį įvertino taip: „Mes ėjome per dykumą tiek daug metų, niekas nebetikėjo mumis, o dabar mes pasiekėme oazę“. Taip jam atrodė Lietuvos valstybė, 50 metų egzistavusi tik jo tautos atmintyje.

Jau kovo 12 d. JAV prezidentas George Bush spaudos konferencijoje pasakė: „Mes niekad nelaide Lietuvos inkorporuoti (teisėtai!) į Sovietų Sąjungą. Tokia buvo mūsų politika. Ir mes džiaugiamės, kad tiems žmonėms yra leista laisvai reikšti (valią), ką mes laikome tikru dalyku toje šalyje...“.

1990 m. kovo 23–24 naktį, didžiulei sovietų šarvuotų kolonai su kareiviais ir ginklais vakarėse buvo pripildytos rūpesčių ir veiksmo, įvairiausių susitikimų su žurnalistais ir valstybinių įstaigų darbuotojais Vašingtone bei Romoje, išmintingų pamokymų Lietuvių bendruomenei Amerikoje ir Sąjūdžio vadovams.

Prieš rinkimus į Aukščiausiąją Tarybą 1990 m. vasario 24 d. jis pranašiskai perspėjo: „Prieš rinkimus neturi būti jokių sandėrių su Lietuvos komunistų partija (LKP). Ilga patirtis rodo, kad komunistų partijos, kai tik pasijunta silpnos, bando sudaryti bendrus liaudies, ar nacionalinius, ar demokratinius frontus, kuriuose jos stengiasi perimti kontrolę arba bent užmaskuoti savo jėgų silpnumą. Taigi į tokias panašias kombinacijas nereikėtų eiti“.

Lietuvos komunistų partijos sekretorių, kuriame ne vienas norėtų įteikti Oskarą už jo protą ir laikyseną, jis vertino atsargiai, nes tas sekretorius „savo kalbose niekad nėra aiškus. Vieną kartą jis pasisako už mišrotą suverenumą, antrą kartą už kažkokią nepriklausomybę, kurios apimtį jis tuoj pat apriboja, jog imame 80 nuosimčių žaliavų iš Sovietų Sąjungos... Tai ar ne geriau pasirinkti naujus žmones, kurie kalba aiškiai, be suktumų“.

Jau tada Stasys Lozoraitis žinojo, kad Lietuvoje yra žmonių, kurie, ar vedami tam tikro politinio naivumo, ar net ekonominio gėlo, yra pasiruošę eiti riestauti net ir su velniu — su „raudonu velniu“.

Rinkėjus, einančius rinkti Aukščiausiosios Tarybos deputatų, jis perspėjo, kad „jau ne kartą praeityje komunistų partijos vadovybės vartoję besilygiavimą vadovus, kad suvedžiotų rinkėjus. Tai senas triukas“.

Tačiau tada... jis perspėjo, jeigu rinkimuose į Aukščiausiąją Tarybą jos pirmininku būtų išrinktas Algirdas Brazauskas ir užsienis būtų paprašytas pripažinti Lietuvos nepriklausomybę, šitokio pripažinimo niekas net ir nepriklausomai LTSR neduotų. „Žaidimas, manau, būtų dešifruotas“.

Antroje dalyje „Kovo 11-oji“ atskleidžiamas S. Lozoraitio indėlis į šį istorinį Lietuvos įvykį.

Iš Vilniaus gavęs „Deklaracijos apie Lietuvos valstybės tęstinumą“ projektą, S. Lozoraitis jį gerai įvertino, ragindamas kuo greičiau „išieiti iš okupanto primestų struktūrų ir kiek galima greičiau pakeisti jas naujomis“.

Lietuvos Nepriklausomybės Akto paskelbimo data — 1990 m. kovo 11-oji — S. Lozoraitis buvo vertinama, kaip tikslas, apie kurį jis pranešė Aukščiausiąjai Tarybai 1990 m.

Lozoraitis organizavo JAV prezidento George Bush susitikimą su Lietuvos prezidentu Vytautu Landsbergiu (Landsbergis V. Ten pat, p. 197). Tai buvo vienas reikšmingiausių Lietuvos valstybei susitikimų, nubrėžęs pagrindines strategines gaires Lietuvos atečiai.

1991 m. sausio 11 d. Sovietų Sąjunga pradėjo naują Baltijos šalių okupaciją, įvesdama papildomus karinius dalinius į Lietuvą, Latviją ir Estiją. Tų valstybių patikėtiniai, tarp jų ir Stasys Lozoraitis, sutartinai kreipėsi į visas pasaulio tautas ir vyriausybes, prašydami gelbėti Baltijos valstybes nuo agresorių, trečios sovietų okupacijos per 51 metus.

Po to sekė kruvinieji Sausio 13-osios įvykiai ir jų aukos vėl ant Lietuvos laisvės bei nepriklausomybės aukuro. Knygoje atspindimi šių įvykių atgarsiai Lietuvos ambasadoje Amerikoje, Stasio Lozoraitio ir kitų Amerikos lietuvių užuojauta, aktyvi parama ir šiluma vėl to paties okupanto žudomai Lietuvai.

Politinei situacijai Lietuvoje pagerėjus, 1991 m. rugsėjo 6 d. Stasys Lozoraitis buvo paskirtas Lietuvos Respublikos ambasadoriumi JAVse. 1991 m. spalio 2 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos prezidiumas LR ambasadoriumi Jungtinėse Amerikos Valstijose suteikė nepaprastojo ir įgaliojamo ambasadoriaus rangą. 1992 m. vasario 9 d. Vytauto Didžiojo universitetas Stasiui Lozoraitiui suteikė garbės daktaro vardą.

Paskutinė knygos dalis „Prezidento rinkimai. Sudiev“ skirta S. Lozoraitio pareikškimams, jo pasikalbėjimams ir kitoms dokumentams, atspindintiems rinkimų kampaniją, jam kandidatuojant į Lietuvos Respublikos prezidentus.

Jau nuo pat pirmųjų rinkimų kampanijos žingsnių S. Lozoraitis įsitikino, kad LDDP — tai ta pati komunistinio molo partija, kuri „Laisvosios Europos“ radijui žadėjo rinkimuose paremti Stasį Lozoraitį ir nesulyti kandidatą A. Brazauską. Veliau pasielgė atvirkščiai. Tai buvo tik vienas komunistų triukas, kad tik prof. Vytautas Landsbergis nekandidatuotų į prezidentus.

Už S. Lozoraitį balsavo 40 proc. Lietuvos gyventojų. LDDP ir jos rėmėjai su ypatinga energija važinėjo po Lietuvą ir skelbė, kad S. Lozoraitis „narkomanas“, „jo žmona žydė“, jis išeikvojo Lietuvos auksą“ ir daug kitų nesąmonių.

Stasys Lozoraitis, net pralaimėjęs rinkimus, išliko orus ir garbingas. Kaip vėliau jis

pats prisipažino, „...niekas jo negalėjo išmušti iš koto...“, tik draugystės kiaušiniai su majonezu išmuše“.

Jis pradėjo sirgti Vilniuje ir 1994 m. birželio 13 d. mirė nuo staiga išplitusio nežinomos kilmės vėžio. Daniela Lozoraitienė liudija šią priežastį ir ją sieja su apsinuodijimu Lietuvoje. Skrodimo duomenys JAV klinikoje nesuprantamai dingio...

Komunistai, 1992 metais laimėję Seimo rinkimus, vienu pirmųjų savo dekretu atleido Stasį Lozoraitį iš ambasadoriaus pareigų JAV. Taip pademonstravo savo nevaldomą neapykantą Žmogui, visą gyvenimą tarnavusiam Lietuvai ir padėjusiam jai atgauti nepriklausomybę.

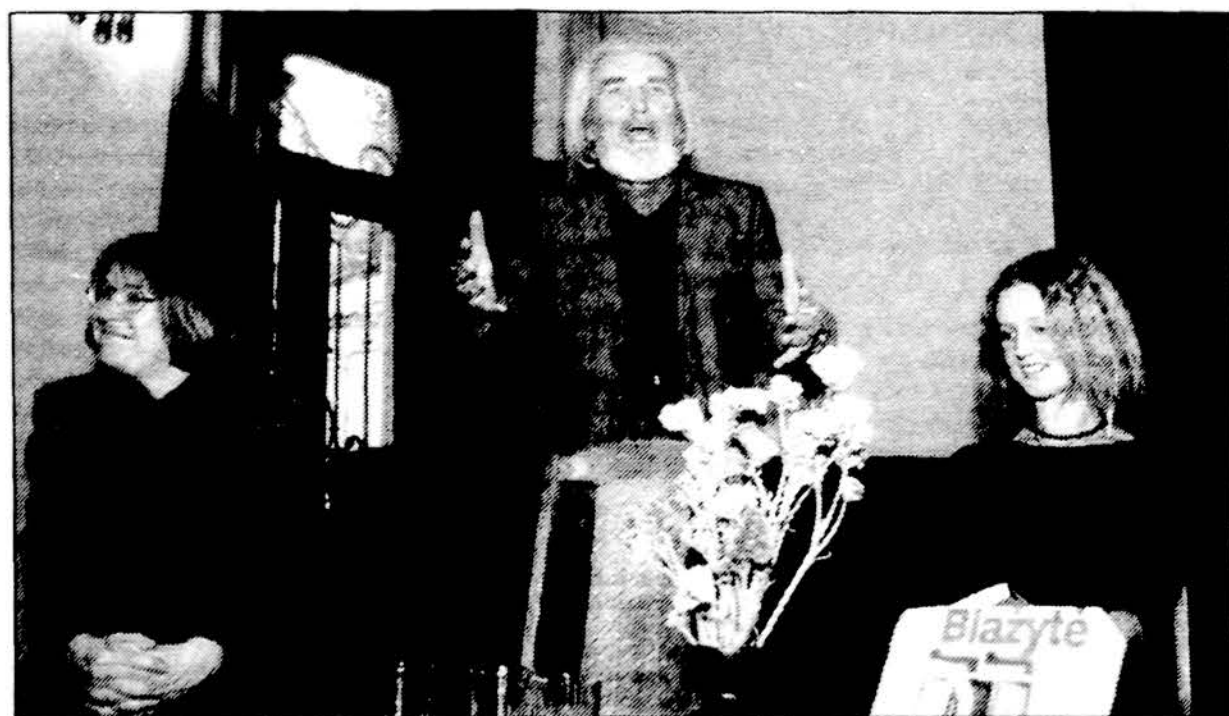
Knyga baigiama Lietuvos žmonių straipsniais apie šviesaus atminimo Lietuvos ambasadorių Stasį Lozoraitį. Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkas prof. Vytautas Landsbergis savo atsisveikinimo kalboje prie Stasio Lozoraitio kapo Petrašiūnuose 1999 m. birželio 15 d. pasakė: „Žmogus yra tai, kuo jis gyvena, ko siekia, kuo tiki. Stasys Lozoraitis kūrė labai aiškų vieningumą, kuo jis gyveno, kuo tikėjo. Tai Lietuvos idėja, Lietuvos prisikėlimas ir Lietuvos valstybė“.

Jis yra nepaprastai daug padaręs, kad Lietuva atgimtų, prisikeltų ir būtų vėl nepriklausoma, ir iki paskutinio atodūso jis tarnavo Lietuvos valstybei. Jo paskutiniai žodžiai šiame pasaulyje, apie kuriuos savo palidudysiu, kad Stasys Lozoraitis buvo vienas pagrindinių Kovo 11-osios autorių. Dėkinga Lietuva tai supranta ir turi suprasti dar daugiau, giliau, amžinai“.

Tai kilnaus žmogaus žodžiai apie kitą tautos sielos Lietuvos sūnų, Stasį Lozoraitį.

* Klaipėdos miesto savivaldybės viešosios bibliotekos „Kauno atžalyno“ filialas pradėjo įgyvendinti projektą „Taikus internetas ir kompiuterinio raštingumo pagrindai“ vyresnio amžiaus žmonėms. Projekto tikslas — plečiant bibliotekos paslaugų tinklą, diegti naujas modernias paslaugas skaitytojams. Instruktorius padedami, per 20 valandų kursų pensinio amžiaus žmonės išmoks darbo su kompiuteriu pagrindų, naudotis internetu ir elektroniniu paštu.

(K. Elta)

Rugpjūčio 26 d. Rašytojų kulbė, Vilniuje, buvo sutiktas jauniausias Lietuvos romanistas, Vilniaus Žemynos gimnazijos moksleivės Vaidos Blažytės pirmasis romanas *Geltona pieva*. Romano pagrindinė tema — narkomanija. Dalyvavo knygos autorė, jos mokytojas Kestutis Subačius, literatūrologė prof. Elena Bukelienė, rašytojai Gintarė Adomaitytė ir Vytautas Girdzijauskas. Iš kairės: G. Adomaitytė, J. Girdzijauskas, V. Blažytė.